

УДК 658.153

Погрищук Г.Б.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри «Фінанси і кредит»
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету*

Руденко В.В.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри «Фінанси і кредит»
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Стаття присвячена розвитку теоретичних засад управління фінансовими ресурсами підприємств як окремого поняття та як складової частини фінансового менеджменту. Побудовано інфологічну модель системи управління фінансовими ресурсами на мікрорівні. Обґрунтовано заходи з підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств в сучасних умовах.

Ключові слова: підприємство, фінансові ресурси, фінансовий менеджмент, управління фінансовими ресурсами, максимізація вартості підприємства.

Погрищук Г.Б., Руденко В.В. УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ

Статья посвящена развитию теоретических основ управления финансовыми ресурсами предприятий как отдельного понятия и как составной части финансового менеджмента. Построена инфологическая модель системы управления финансовыми ресурсами на микроуровне. Обоснованы мероприятия по повышению эффективности управления финансовыми ресурсами предприятий в современных условиях.

Ключевые слова: предприятие, финансовые ресурсы, финансовый менеджмент, управление финансовыми ресурсами, максимизация стоимости предприятия.

Pogrischuk G.B., Rudenko V.V. FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT OF ENTERPRISES IN THE MARKET CONDITIONS

The article is devoted to the theoretical foundations of financial resources management of enterprises as a separate concept and as an integral part of financial management. An infological model of financial management at the micro level was developed. Methods to improve management of financial resources in the current conditions were reasoned.

Keywords: enterprise, financial resources, financial management, financial resources management, enterprise value maximizing.

Постановка проблеми. Основою стійкого зростання та фінансової стабільності економіки України в ринкових умовах є ефективне управління фінансовими ресурсами підприємств як найбільш важливого структурного елементу економічної системи держави. Відсутність грамотного управління фінансовими ресурсами збільшує рівень підприємницьких ризиків, погіршує фінансовий стан суб'єктів господарювання, зменшує можливості залучення капіталу. Наслідком може стати також втрата платоспроможності та фінансової незалежності підприємств, що знижує вкладення в економіку держави в цілому, звужує ринки товарів і послуг.

Проблема управління фінансовими ресурсами набуває актуальності ще і тому, що функціонування підприємств в умовах фінансової нестабільності призвело до зменшення величини їх оборотних активів, скорочення обсягів діяльності, неефективного використання наявних ресурсів, зростання витрат і збитків. В результаті виникла необхідність комплексного дослідження теоретичних і прикладних аспектів управління фінансовими ресурсами на мікрорівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти сутності фінансових ресурсів підприємств розглядалися в працях відомих учених: Г. Г. Кірейцева, Н. В. Колчіної, М. Я. Коробова, А. М. Поддєрьогіна, М. В. Родіонової. Наукову значущість представляють положення В. В. Бочарова, А. В. Каширіна, А. М. Ковальова, І. А. Козачок, О. О. Терещенка в питаннях дослідження джерел формування фінансових ресурсів підприємств. Визначенню управлінських аспектів формування і ви-

користання фінансових ресурсів підприємств присвячені праці І. О. Бланка, А. П. Горбан, С. Ф. Кантур, І. В. Шишкіної, М. В. Шкробот. Проте, аналіз міри розробленості питань управління фінансовими ресурсами підприємств в сучасних умовах показує, що, незважаючи на значну увагу вітчизняних і зарубіжних учених до цієї проблеми, багато її аспектів досі досліджені недостатньо та потребують подальших розробок.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних підходів до визначення сутності управління фінансовими ресурсами на мікрорівні та розробці практичних рекомендацій з підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств в ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ефективного розвитку економіки України підприємствам необхідно мати адекватне ринковим відносинам управління фінансовими ресурсами. Фінансові ресурси відіграють значну роль в розвитку суб'єктів господарювання. Ефективне управління фінансовими ресурсами дозволяє не лише виявляти їх оптимальні джерела залучення, але й розподіляти їх таким чином, при якому досягається максимальна ефективність діяльності підприємства в цілому.

В основу діючої практики управління фінансовими ресурсами підприємств покладено фундаментальні концепції фінансового менеджменту, кожна з яких знайшла відображення у визначенні сутності поняття «управління фінансовими ресурсами» сучасними науковцями, які згруповані за кінцевою метою управління у табл. 1.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що більшість вчених розглядає управління фінансовими ресурсами на мікрорівні як діяльність або сукупність інструментів, що здійснюють вплив на рух фінансових ресурсів підприємства. Причому метою такого управління науковці визначають: забезпечення безперервного кругообороту ресурсів; досягнення визначеного результату; зростання ефективності; максимізація прибутку.

При розгляді сутності поняття «управління фінансовими ресурсами» ми виходитимемо з того, що управління в найширшому філософсько-соціологічному плані, є особливого виду діяльність, здійснювана в різних, досить складних, матеріальних і нематеріальних системах. Суть цієї діяльності полягає в тому, щоб за допомогою цілеспрямованих дій направляти функціонування і розвиток (якщо такий є) того або іншого об'єкта відповідно до програми, заданої суб'єктом, що управляє, не допускаючи істотних відхилень від неї, або, навпаки, забезпечувати зміну об'єкту, його стану, положення, будь-яких параметрів також відповідно до управлінської програми [9, с. 3].

Вважаємо, що в ринкових умовах господарювання управління фінансовими ресурсами підприємства слід розглядати як сукупність скоординованих та цілеспрямованих заходів і дій щодо розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із залученням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів з метою максимізації ринкової вартості підприємства. Кінцевою метою управління фінансовими ресурсами на мікрорівні, на нашу думку, має бути максимізація ринкової вартості, що забезпечує зростання добробуту власників підприємства, адже збільшення ринкової вартості є не тільки результатом зростання прибутку, зниження витрат, а й може бути результатом росту іміджу підприємства, покращення інших якісних оцінок, які передбачають довгострокове зростання ефективності його діяльності.

Кінцева мета управління фінансовими ресурсами підприємства знаходить своє відображення у реалізації низки завдань, до яких ми відносимо:

- виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби;
- уникнення банкрутства і великих фінансових невдач;
- лідерство у боротьбі з конкурентами;
- прийнятні темпи зростання економічного потенціалу підприємства;
- зростання обсягів виробництва і реалізації;
- максимізація прибутку;
- мінімізація витрат;
- забезпечення рентабельної діяльності і т. д.

В контексті ринкових перетворень виникає необхідність розробки цілісної системи принципів управління фінансовими ресурсами підприємства, які орієнтуються на нові умови функціонування, а саме: забезпечення конкурентної переваги як основної мети розвитку підприємства; оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей; одноманітність техніко-економічних механізмів розподілу ресурсів на усіх рівнях технологічної структури; зіставлення фінансового потенціалу з цільовими стратегічними орієнтирами і прийнятним рівнем ризику для забезпечення фінансової безпеки підприємства; системність управління фінансовими ресурсами і ризиками [10, с. 280].

Узагальнивши економічний зміст і призначення, побудуємо інфологічну модель системи управління фінансовими ресурсами підприємства з використанням основних принципів загальної теорії менеджменту (рис. 1).

В системі управління фінансовими ресурсами підприємства, як у будь-якій системі, виділяють керуючу підсистему (суб'єкт управління) та керовану підсистему (об'єкт управління). Суб'єкт системи управління за-

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «управління фінансовими ресурсами підприємства»

Автор	Характеристика поняття	Кінцева мета
Горбан А. П.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це сукупність форм і методів, на основі яких здійснюється управління грошовим оборотом та фінансовими ресурсами [1, с. 21]	Забезпечення безперервного кругообороту ресурсів
Жаворонков Є. М.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це управління грошовими коштами, фінансовими ресурсами в процесі їх формування і руху, розподілу і перерозподілу, а також використання [2, с. 144]	
Кантур С. Ф., Коцаб Н. А.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це сукупність цілеспрямованих методів, операцій, способів і прийомів впливу на фінанси для досягнення необхідного результату [3, с. 76]	Досягнення визначеного результату
Шишкіна І. В.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це сукупність цілеспрямованих методів, операцій, важелів, прийомів впливу на різні види фінансів для досягнення певного результату [4, с. 167]	
Бланк І. О.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням їх ефективного формування, розподілу та використання в процесі господарської діяльності [5, с. 45]	
Каширін А. В.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це процес впливу на сукупність організаційно-економічних відносин, пов'язаних із залученням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів організацій, на основі принципів самоокупності та самофінансування через джерела, форми і методи фінансування, враховуючи особливості функціонування, з метою ефективного їх використання [6, с. 57]	Зростання ефективності
Ковальов А. С., Кочановська О. М.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це комплекс дій суб'єкта, що здійснюються над об'єктом, з метою підвищення ефективності реалізації властивих об'єкту функцій [7, с. 107]	
Скрипачов І. О.	Управління фінансовими ресурсами підприємства – це специфічна сфера управлінської діяльності, пов'язана з цілеспрямованою організацією фінансових ресурсів комерційної організації спрямованих на максимізацію прибутку компанії при допустимому рівні фінансового ризику [8, с. 162]	Максимізація прибутку

вжди відіграє активну роль по відношенню до об'єкту. За допомогою сукупності виконуваних ним функцій суб'єкт змушує процеси, що відбуваються в об'єкті розвиватися у відповідності із заданою програмою. Водночас суб'єкт є похідним від об'єкту управління, адже його зміст і функції визначаються останнім [11, с. 237].

В системі управління фінансовими ресурсами підприємства важливими складовими є вхід, вихід і зв'язок між ними. Вхід – те, що змінюється в в ході процесу управління (величина та структура фінансових ресурсів, що були сформовані з метою їх використання в процесі діяльності підприємства). Вихід – результат чи кінцевий стан процесу управління (залишкова величина та структура фінансових ресурсів на кінець системного циклу). Зв'язок – елемент, що забезпечує узгодження входу та виходу процесу. Основний процес перетворює вхід у вихід. Це діяльність суб'єкту управління, що забезпечує функціонування фінансових ресурсів. Зворотній зв'язок виявляється у роботі, що пов'язана з прийнятим управлінським рішенням, його метою є зближення виходу та моделі виходу [12, с. 238].

Прийняття управлінських рішень передбачає забезпечення керівництвом підприємства інформацією, необхідною для ухвалення максимально ефективних рішень. Систематичне застосування таких методів управління, як аналіз, прогнозування і планування дозволяє керівникам підприємства бачити вплив рішень, що приймаються, на досягнення поставлених завдань у сфері формування та використання фінансових ресурсів.

Реалізація управлінських рішень зводиться до об'єднання людей, що спільно досягають мети управління фінансовими ресурсами на базі встановлених правил і процедур. Організація роботи фінансової служби підприємства має на увазі побудову як фінансово-економічного відділу, так і організаційної структури підприємства в цілому, адекватної поставленим фінансовому керівництву цілям, а також регламентацію фінансової діяльності підприємства у вигляді розробки регламентів і методичних матеріалів з чітким визначенням функцій та відповідальності задіяних у фінансовій роботі осіб [7, с. 112].

Оцінка ефективності управлінських рішень щодо процесів розподілу і ефективного використання фінансових ресурсів сприяє оперативному виявленню відхилень від заданого алгоритму діяльності. Цей управлінський процес реалізує контрольну функцію фінансів підприємств, яка відображає стан кругообігу фінансових ресурсів, ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Контрольну функцію також виконує внутрішній аудит підприємства.

Вважаємо, що у процесі управління фінансовими ресурсами потрібно чітко розмежовувати сфери поточного і стратегічного менеджменту.

Поточне управління фінансовими ресурсами займається питаннями: стимулювання підприємницької ініціативи; зростання продуктивності праці; оптимізації поточних витрат; визначення величини внутрішніх

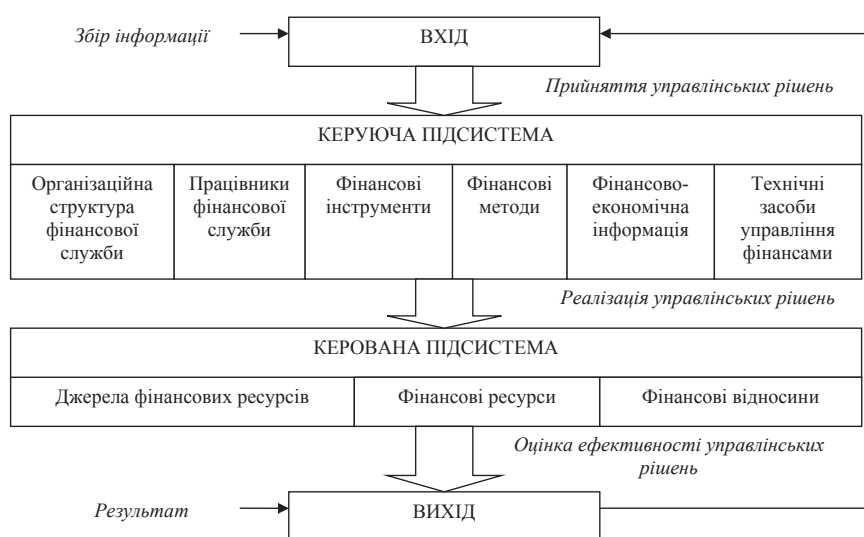

Рис. 1. Інфологічна модель системи управління фінансовими ресурсами підприємства

джерел фінансування, що забезпечують самоокупність; ефективності використання наявних у розпорядженні грошових коштів за певний відрізок часу.

Стратегічне управління фінансовими ресурсами розглядає питання: витрат з позиції окупності; інвестицій з позицій величини майбутнього прибутку; пошуку шляхів найбільш ефективного накопичення капіталу; перерозподілу фінансових ресурсів в найбільш прибутковій сфері діяльності; зростання ринкової вартості підприємства.

Отже, для підприємства важливі аспекти не лише поточного управління фінансовими ресурсами підприємницької діяльності, але і довгострокового. При розробці основних положень розвитку підприємства необхідно чітко формулювати спонукальні мотиви до його зростання або розширення, аналізувати конкретні ситуації і висновки, отримані в ході поточного й стратегічного управління фінансовими ресурсами.

Зростання ринкової вартості та передумови для подальшого успішного функціонування і розвитку підприємства неможливі без ефективного управління фінансовими ресурсами. З метою підвищення ефективності менеджменту фінансових ресурсів на мікрорівні ми пропонуємо здійснювати такі заходи:

1. Децентралізація прямого управління фінансовими ресурсами. Делегування ухвалення рішень з управління фінансовими ресурсами в нижчестоящі підрозділи підвищить швидкість ухвалення рішень та дозволить здійснювати прямі угоди з передачі фінансових ресурсів між підрозділами підприємства, уникаючи складних ієрархічних узгоджень керівників.

2. Побудова механізму стратегічного управління фінансовими ресурсами, що ґрунтується на визначенні меж ключових показників діяльності підприємства, а також інших коефіцієнтів, що є параметрами механізму децентралізованого управління. Стратегічне управління здійснюється шляхом опосередкованих дій: встановленні значень найбільш важливих лімітів, завданні меж істотних показників ризику, а так інших коефіцієнтів, що являються параметрами механізму децентралізованого управління. Також передбачається, що на підприємстві існує підрозділ, що здійснює контроль за ризиками [13, с. 185].

3. Використання в механізмі управління процесного підходу, автоматизація підприємства на основі процесного підходу для збільшення швидкості

реагування і поліпшення показників ефективності. Автоматизація з використанням процесного підходу дозволяє виключити з дій співробітників рутинні операції, підвищити швидкість взаємодії працівників, а також оперативно перебудувати бізнес-процеси підприємства у відповідь на зміну умов ведення фінансово-господарської діяльності.

4. Удосконалення інформаційної бази та модифікація і поглиблення аналізу й оцінки результативних показників, тобто проведення ґрунтовного дослідження усіх напрямків управління фінансовими ресурсами підприємства за допомогою збору інформації з достовірних джерел, які допоможуть надати раціональну оцінку поточного стану підприємства.

Отже, підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами – це один із головних чинників удосконалення фінансово-господарської діяльності, динамічного розвитку та стабільного функціонування підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. В ринкових умовах управління фінансовими ресурсами набуває особливого значення. Це пояснюється наявністю досить жорсткої конкуренції як з боку українських, так і зарубіжних підприємств, підвищення вимог споживачів товарів і послуг, які представлені ринком. З іншого боку, кожне підприємство є споживачем різних фінансових ресурсів. Для того щоб бути конкурентоспроможним на ринку, треба ефективно управляти фінансовими ресурсами. Це обумовлює необхідність їх подальшого наукового дослідження та визначення основних методів управління фінансовими ресурсами підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Горбан А. П. Управління фінансовими ресурсами підприємства / А. П. Горбан // Економічні науки. – 2010. – № 15. – С. 25-27.
2. Жаворонков Е. Механизм управления финансовыми ресурсами в строительстве / Е. Жаворонков // РИСК: Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. – 2009. – № 3. – С. 144-149.
3. Кантур С. Ф. Основные методы управления финансовыми ресурсами предприятия / С. Ф. Кантур, Н. А. Коцаб // Культура народов Причерноморья. – 2012. – № 222. – С. 76-77.
4. Шишкина И. В. Управление финансовыми ресурсами предприятия / И. В. Шишкина // Актуальные проблемы формирования механизма функционирования финансового рынка Российской Федерации. – 2009. – № 5. – С. 166-172.
5. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – М. : Издательство «Омега-Л»; ООО «Ольга», 2011. – 768 с.
6. Каширин А. В. Методологические основы формирования конкурентной системы управления финансовыми ресурсами в предпринимательстве / А. В. Каширин // Вестник Академии. – 2009. – № 3. – С. 57-59.
7. Ковалёв А. С. Методические подходы к формированию системы управления финансовыми ресурсами предприятия / А. С. Ковалёв, О. М. Кочановская // Финансовые исследования. – 2006. – № 13. – С. 106-115.
8. Скрипачев И. А. Особенности управления финансовыми ресурсами коммерческой организации / И. А. Скрипачев // Вестник Волжского университета им. В. Н. Татищева. – 2010. – № 20. – С. 162-167.
9. Волков Ю. Е. Сущность социального управления. Общее понятие об управлении / Ю. Е. Волков // Социология власти. – 2005. – № 3. – С. 3-24.
10. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2011. – № 7. – С. 277-283.
11. Ковалева А. М. Финансы в управлении предприятием / А. М. Ковалева. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 417 с.
12. Шкробот М. В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств / М. В. Шкробот // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3. – Т. 2. – С. 236-240.
13. Михеев А. Г. Использование «быстрых» показателей финансового риска для повышения эффективности управления финансовыми ресурсами в финансовых организациях / А. Г. Михеев // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2013. – № 8. – С. 184-190.

УДК 339.727.22:336.71(477)

Пономаренко О.О.

*аспірант кафедри міжнародної економіки
Української академії банківської справи Національного банку України*

ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ У БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

У статті аналізуються причини розширення іноземних інвестицій в банківському секторі України. Вивчаються фактори зниження присутності зарубіжного капіталу в останні роки. На основі проведеного аналізу визначено першочергові завдання для підвищення інвестиційного клімату держави.

Ключові слова: іноземні інвестиції, банківський сектор, інвестування, банківська система, інвестиційна привабливість.

Пономаренко О.А. ПРОБЛЕМЫ ИНОСТРАННОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ В БАНКОВСКИЙ СЕКТОР УКРАИНЫ

В статье анализируются причины расширения иностранных инвестиций в банковском секторе Украины. Изучаются факторы снижения присутствия зарубежного капитала в последние годы. На основе проведенного анализа определены первоочередные задачи для повышения инвестиционного климата государства.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, банковский сектор, инвестирование, банковская система, инвестиционная привлекательность.

Ponomarenko O.O. PROBLEMS OF FOREIGN INVESTMENT IN BANKING SECTOR OF UKRAINE

This article analyzes the reasons for the expansion of foreign investment in the banking sector of Ukraine. Also the factors of reducing the presence of foreign capital in recent years are examined. First stages are proposed for improvement the investment climate of the state based on this analysis.

Keywords: foreign investment, banking, investment banking, investment attractiveness.